

Erfelijkheid en intelligentie

Auteur(s):

Teulings, C.N.

Directeur van het Tinbergen Instituut en hoogleraar arbeidseconomie aan de UvA en EUR.

Verschenen in:

ESB, 85e jaargang, nr. 4243, pagina 127, 18 februari 2000

Rubriek:

Prikkel

Trefwoord(en):

Onlangs roerde de Groningse hoogleraar psychologie Hofstede in een toespraak een heikel thema aan: het zal niet lang meer duren voordat wij DNA-codes voor intelligentie kunnen ontcijferen ¹. U hoeft zich niet onmiddellijk zorgen te maken. De komende vijf jaar zal de code nog wel achter de sluiër van onwetendheid verborgen blijven. Echter, op een termijn van een jaar of veertig is het waarschijnlijk gebeurd. Om de gedachten te bepalen: psychologen schijnen het erover eens te zijn dat DNA ongeveer driekwart van onze eigenschappen vastlegt. Het gaat dus zeker niet om een paar cijfers ver achter de komma.

De razendsnelle ontwikkelingen op het terrein van de DNA-decodering zullen vermoedelijk gemengde reacties oproepen. Waarschijnlijk zijn er mensen die deze nieuwe kennis juichend zullen begroeten. Het zou mij echter ernstig verbazen indien niet de grote meerderheid de nieuwe mogelijkheden met grote zorg en argwaan bekijkt. Wij blijven graag in het ongewisse over onze mogelijkheden. In ieder geval willen wij anderen daarover in het ongewisse laten. Dat wij niet weten wie van ons 'van nature' de slimste is, lijkt een onontbeerlijke voorwaarde om de fictie te kunnen handhaven dat alle mensen gelijk zijn. Hoe zou het zijn als wij al bij de geboorte kunnen bepalen wie van ons het in zich heeft directeur, minister, voorzitter of hoogleraar te worden? Een econoom zou kunnen uitleggen dat hiermee geweldige efficiëntiewinsten zijn te behalen. Je hoeft niet langer door schade en schande te leren wie welke functie aankan. Je kunt mensen direct op het voor hen optimale carrièrepad plaatsen. Allerlei vreselijke science fiction scenario's laten zich echter moeiteloos uittekenen. In ieder geval had Hofstede zijn antwoord klaar: hij nam aan dat de overheid een verbod zou uitvaardigen op het opnemen van een DNA-test in een sollicitatieprocedure en dat was maar goed ook.

De grote vraag is vanzelfsprekend of dit op termijn zal blijken te werken. Alle verboden op testen zijn immers nauwelijks controleerbaar. De sollicitatiecommissie neemt naar vermogen een beslissing. De motieven daarvan zijn ondoorgroendelijk en niet verifieerbaar. Wie zal zeggen of dat papiertje met de DNA-testresultaten, dat de sollicitant de commissie tussen neus en lippen heeft laten zien, geen doorslaggevend rol heeft gespeeld? Iedereen zal uiteindelijk worden gedwongen een dergelijk papiertje te laten zien. Immers, degenen die het niet laten zien zijn bij voorbaat verdacht. Het bloed van de markt kruipt waar het niet gaan kan: alle relevante informatie die beschikbaar is komt vroeg of laat boven water.

Je kunt het vraagstuk echter ook vanuit een ander perspectief bekijken, namelijk dat van het aloude dilemma tussen doelmatigheid en rechtvaardigheid. Zoals James

Mirrlees ons heeft laten zien, is kostenloze herverdeling door de overheid veelal onmogelijk ². Herverdeling heeft tot doel aangeboren vermogen te belasten en geleverde inspanning te belonen. Immers, zonder die prestatiebeloning zou de economie snel versloffen. Enfin, dit is de discussie die naar aanleiding van de crisis in de verzorgingsstaat al zo vaak is gevoerd. Herverdeling is niet kostenloos, omdat de overheid de vruchten van aangeboren vermogens niet kan onderscheiden van wat met zweet is verdiend. Dus moet de overheid bij haar herverdeling noodgedwongen terughoudendheid betrachten. Vanuit dit gezichtspunt levert de DNA-code van intelligentie nieuwe mogelijkheden: de overheid kan eerste klas informatie verkrijgen over die aangeboren vermogens. Haar onwetendheid is dus ten einde. Zou die informatie werkelijk gaan worden gebruikt voor belastingheffing: wie bij geboorte gezegend is met veel intellectueel talent moet meer belasting betalen dan Brein Modaal? Het zal duidelijk zijn: de nieuwe informatie kan nog veel politieke controverses oproepen

¹ W.K.B. Hofstede, *Een andere kijk op beoordelen*, lezing voor de Nederlandse Vereniging voor Psychotechniek (NSVP) bij de uitreiking van de David van Lenneprijs, 28 januari 2000.

² J.A. Mirrlees, An exploration in the theory of optimum income taxation, *Review of Economic Studies*, 1971, blz. 175-208.